

посіб. / Донецький ін-т управління / В.В. Москаленко (ред.). Донецьк, 2003. 186с.

5. Рутинський М. Й., Стецюк О. В. Туристичний комплекс Карпатського регіону України: навч. посіб. 2008. 440 с.

критерієм можна досить чітко побачити специфіку великих регіональних спільнот, що відрізняються одна від одної не тільки традиціями, а й "образами світу"[3].

Сфера культури конкретної території завжди є своєрідним суб'єктом історико-культурної самобутності, унікальності. У процесі проектування важливо знати і враховувати ті фактори, які складають історико-культурну самобутність конкретного регіону. Це можуть бути традиції, перекази, звичаї, обряди, свята, ігри, музичне і поетична творчість, народна педагогіка, природознавство, медицина; пам'ятники історії і культури, унікальні природно-ландшафтні зони; етнокультурна специфіка; людський потенціал і т.д. [5].

Інфраструктурний потенціал сфери соціокультурної діяльності виступає сукупністю організацій і установ різних відомств, різних форм власності, які беруть участь в організації соціально-культурного життя населення певного регіону (спорт, охорона здоров'я, освіта, дозвілля). Різноманітність матеріальної бази соціокультурної інфраструктури та широкі можливості її використання створює умови для активного розвитку проектною діяльністю на її основі. Результатами проектних рішень виступають нові умови (як матеріальні, так і нематеріальні) розгортання соціокультурної діяльності.

Література

1. Ключко Ю.М., Ковтун, Л.О. Троєльнікова, Н.М. Цимбалюк Культурно-дозвіллева сфера України і динаміка змін і перетворень. Київ, 2003.
2. Максимовська Н.О. Сучасний стан дозвіллевої сфери в Україні: соціально-педагогічний аспект // Вісник Харківської державної академії культури. 2011. Вип.33. С.264-272.
3. Марков А.П., Бирженюк Г.М. Основы социокультурного проектирования: учебное пособие. Санкт-Петербург, 1997. 264 с.
4. Москаленко В.В., Лавренко О.В., Никифорова Н.О. Виховання підлітків: скаутський рух (соціально-психологічний аспект): Навч.

- Ландшафтно-екологічна локалізованість життєдіяльності людини, що має просторово-часову, матеріальну і енергетичну вираженість. Тут поняття регіон відображає специфіку і ступінь пристосування і освоєння людиною природного середовища проживання (зокрема, організація виробництв, максимально враховують і зберігають природу, використовують природні матеріали без шкоди для екології регіону, народні ремесла, промисли), яка виражається у відповідній природозберігвючій системі цінностей.

- Архітектурно-планувальна (або просторово-предметна) поведінка проживання людини - рукотворна частина людського оточення. Виражається в типі поселень і сприймається як міра цілісності наочно сприйманого предметного простору.

- Соціально-інфраструктурну складову регіональність слід розуміти як сукупність структурно і функціонально взаємопов'язаних сфер і форм життєдіяльності: місце проживання і праці, системи обслуговування, дозвілля, масової інформації (це так звана первинна соціокультурне середовище проживання людини).

- Етнокультурна складова регіональність виражається в різноманітті населяють конкретну територію етнічних груп.

- Суттєвою характеристикою регіону є його історико-культурний потенціал.

- У контексті проектування культурних процесів регіон необхідно бачити ще й як певну духовно-культурну спільність, яка багато в чому визначається етнокультурним складом території і її історико-культурним потенціалом, але не вичерпується ними (скоріше, це специфічний тип культурного самосвідомості, характерний для відносно великих груп людей і обумовлений культурно-історичними традиціями, способом життя). За цим

атракціонів, дитячих майданчиків, ігротек, спортивних і культурних центрів; створення умов для якісної організації культурного дозвілля на різних рівнях.

На всіх рівнях проектування та вдосконалення соціокультурної інфраструктури основною метою виступає створення умов, що стимулюють культурну діяльність індивідів, соціальних категорій і груп населення, приведення культурної інфраструктури в нормативне і функціонально-змістовне відповідність тим новим завданням, які виникають сьогодні у зв'язку з найгострішими соціальними і особистісними проблемами. Розвиток інфраструктури в даному випадку виступає в якості умови і засобу вдосконалення соціально-культурного життя [3].

Для вирішення суто прикладних завдань соціально-культурного проектування є **територіальний** рівень організації, при якому конкретний регіон (територія) розглядається як багаторівнева середовище існування і розвитку культури і одночасно як об'єкт культурної політики та проектування [3].

Поняття регіон в даному випадку вживається в декількох значеннях. Перш за все – як адміністративна одиниця (і це природно, бо соціально-культурна програма повинна мати суб'єкта відповідальності – цілком певну державну структуру, яка несе відповідальність за її реалізацію). Але для реалізації середовищного підходу в проектуванні (детально його суть буде розкрита в розділі, присвяченому технології аналізу ситуації) потрібні інші характеристики регіональності, бо адміністративний поділ не завжди відповідає реальній регіоналізації [5].

На думку науковців А.П. Маркова та Г.М. Бирженюка, додатковими складовими регіональності, що впливають на проектну діяльність виступають:

демографічній, соціально-культурній та етнокультурній структурі населення; а також міру доступності об'єктів інфраструктури для основних соціальних груп та категорій населення [3].

До проектних рішень в сфері розвитку соціокультурної інфраструктури (окремих чи у рамках широких регіональних програм) можуть входити:

- Створення соціальних, культурно-розважальних центрів, що поєднують дозвільні, виховні та трудові функції;

- Ініціювання та підтримка установ, що сприяють зняттю соціальної напруженості в регіонах та окремих населених пунктах (культурно-просвітніх товариств, організацій, культурних центрів).

- Створення спеціалізованих центрів підтримки та розвитку місцевої етнокультури – народних музеїв, центрів промислів і ремесел, арт-центрів, домашніх бібліотек, виставок та ін.

- Реставрація та будівництво нежитлового фонду, придатного для організації культурно-дозвіллевих установ, проведення масових заходів.

Стратегічна мета таких проектних заходів – забезпечити реальний доступ до культурних цінностей всім соціальним групам і категоріям населення, стимулювати різноманіття суб'єктів культурного життя, зробити реальністю альтернативність соціально-культурних програм [3].

Окремим напрямком проектної (перетворюючої та вдосконалюючої) діяльності щодо соціокультурної інфраструктури можна розглядати комплекс заходів, спрямованих на стимулювання участі населення у культурно-дозвіллевій діяльності: насичення ринку товарами спортивно-культурного призначення, що оптимізують індивідуальне і сімейне дозвілля; будівництво

в яких працює означена мережа, є якісний склад кадрів, оснащеність установ культури, доступність центрів культури населенню, наявність прийнятих нормативів забезпеченості населення установ культури. Очевидно, що не тільки економічний фактор рентабельності виробництва впливає на рівень розвитку мережі установ культури, а ширший перелік соціально-економічних факторів, у цілому визначальний рівень життя в тому чи іншому районі [1, с. 56].

Матеріально-технічна база установ культури впливає на технологію культурно-дозвіллевої діяльності через низку економічних показників та чинників: чистий матеріальний дохід, що залишається в господарстві; вартість валової продукції на одного працівника; рентабельність господарства; відсоток зайнятості населення у виробництві [1].

З огляду на потребу розвитку та вдосконалення наявної соціокультурної інфраструктури, вся її матеріальна база стає об'єктом проектної діяльності.

Проектні рішення в сфері розвитку інфраструктури можуть включати:

- вдосконалення та переорієнтацію діяльності традиційних галузевих установ відповідно до сьогоденних завданнями культурної політики;

- створення нових типів установ і інститутів, які сприяють вирішенню завдань культурного розвитку території (наприклад, проекти центрів традиційної народної культури, будинків народної творчості, клубів-музеїв, національно-культурних центрів і т.п.) [3].

З огляду на, що соціокультурна інфраструктура – це найважливіший елемент соціально-культурного середовища проживання людини, в якості критеріїв визначення нормативів її розвитку необхідно розглядати відповідність культурної інфраструктури соціально-

місцем проживання тощо), літні табори, санаторії, освітні заклади (загальноосвітні, професійно-технічні, вищої освіти), туристично-готельні установи, розважальні заклади (нічні клуби), паркові комплекси, стадіони, басейни, спортивні майданчики. До сучасних інститутів дозвілля належать комплексні комерційні дозвіллеві центри тощо [2]. Суттєвий вклад у культурно-дозвіллеву діяльність вносять громадські організації різноманітних напрямків діяльності, благодійні фонди, об'єднання громадян.

При більш детальному розгляді структурних компонентів соціокультурної інфраструктури, її складниками варто вважати всю матеріально-технічну базу, яка використовується у культурно-дозвіллевій діяльності та наданні широкого спектру соціокультурних послуг. Інфраструктурне забезпечення культури охоплює комплекс організацій, установ і інститутів, що забезпечують виробництво, збереження і поширення культурних цінностей, тобто комплексу, що представляє матеріалізовану можливість культурної діяльності, засоби і умови створення традицій, норм, цінностей, ідей, їх освоєння, зберігання, трансляції. Культурна інфраструктура представлена конкретною номенклатурою підприємств, установ і організацій [3].

Розвиток матеріально-технічної бази установ культури досі залишається доволі слабким. Це виражається через такі показники, як мережа, технічний стан установ культури, місткість глядацьких і лекційних залів, наявність кімнат для гурткової роботи, середня наповнюваність залів при проведенні різних культурно-дозвіллевих програм і т. ін. [1, с.55.].

Як показники роботи соціальної ефективності прийняті кількість, структура наданих послуг, рівень обслуговування. Показниками, які характеризують умови,

УДК 334.78

ДУТЧАК Олена Іванівна,
кандидат історичних наук, доцент
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»

СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНА ІНФРАСТРУКТУРА ЯК ОБ'ЄКТ ПРОЕКТНО-ПЕРЕТВОРЮЮЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У доповіді окреслено зміст поняття «соціально-культурна інфраструктура». Визначено її складові та структуру. Автором розкрито можливості проектних рішень щодо розвитку соціокультурної інфраструктури.

Ключові слова: інфраструктура, культурно-дозвіллева діяльність, проектна діяльність, соціокультурна сфера.

Окремою самостійною галуззю сфери обслуговування виступає культурно-дозвіллева діяльність. На сьогодні вона характеризується зростаючими тенденціями попиту на її послуги, диверсифікацією її продукту, широким залученням різних верств населення. Її значення для сучасного суспільства важко переоцінити не тільки з огляду на її культурно-мистецьке, пізнавальне, виховне значення, а й з огляду на соціальну та економічну ролі.

Матеріальною базою для надання послуг соціокультурного сервісу діяльності є відповідна інфраструктура. У інституційному аспекті всю дозвіллеву сферу структурно поділяють на: культурно-дозвіллеві заклади (клуби, будинки культури, будинки народної творчості), установи соціокультурної сфери (бібліотеки, музеї, кінотеатри, філармонії, концертні зали), позашкільні заклади (палаці дитячої та юнацької творчості, клуби за